

Handlingsplan for næringsutvikling Mossregionen**Innledning og bakgrunn**

Mossregionen interkommunalt politisk råd er et samarbeids- og interesseorgan for de deltagende kommunene som skal bidra til å styrke regionen som en bærekraftig, attraktiv og konkurransedyktig region, basert på lokale fortrinn.¹

I 2023 ble Strategisk næringsplan for Mossregionen (2023 – 2026)² vedtatt i kommunene med følgende hovedmål: «Mossregionen er en foretrukket og attraktiv region for mennesker og bærekraftige bedrifter ved Oslofjorden». For å sørge for oppfølging av strategien skal det utarbeides et «årlig rullerende handlingsprogram ... følges opp gjennom kommunenes *årlige handlings-/økonomiplaner ... etablere et indikatorsystem for måling og evaluering av den strategiske næringsplanens resultater og virkninger.*» (s. 28).

I strategien er det trukket frem tre fokusområder som er viktige forutsetninger for å lykkes i arbeidet: levende og attraktive sentrumsområder, næringsaktiv kommune og innovasjon og kompetanse.

Regionens styrker og muligheter:

Lokalisering som knutepunkt med jernbane, E-6, fergesamband, havn og flyplass, som spesielle styrker.

Høy arbeidsmarkedsintegrasjon, sterk tilflytting, verdensledende industribedrifter og en innovativ landbruksnæring.

Opplevelsesnæringen, Forsvarets tilstedeværelse på Rygge og nærheten til flere høye utdanningsinstitusjoner.

Regionens utfordringer:

Utydelig profil utad. Lavt utdannings- og inntektsnivå, lav arbeidsdeltakelse.

Få nyetableringer, nedleggelse av varehandel.

Manglende fremdrift og statlig finansiering til infrastrukturprosjekter.

Krevende kommuneøkonomi.

Analyse og hovedfunn

I forbindelse med arbeidet med ny operativ handlingsplan for næringsutvikling som oppfølging av overnevnte strategi, ble det våren 2025 gjennomført flere workshoper og samtaler med nærmere 30 ulike enkeltselskaper, foreninger og interesseorganisasjoner i regionen.

Blant hovedfunnene er:

- 1) Behov for en ny felles identitet basert på teknologi, innovasjon og prioritering av opplevelsesnæringen.
- 2) Press på arealer, behov for å balansere vekst og vern.
- 3) Næringslivet mangler kompetanse, kraft og infrastruktur, lav arbeidsdeltakelse i regionen.

¹ <https://www.moss.kommune.no/f/p1/i6cb42096-9b47-4018-9c68-a724c50c1ab3/vedtatt-samarbeidsavtale-for-mossregionen-interkommunalt-politisk-rad-med-vedtaksdatoer.pdf>

² <https://www.mnu-as.no/app/uploads/2023/08/Strategisk-naeringsplan-for-Mossregionen-revidert-2023-datert-09.08.2023.pdf>

Utkast - Handlingsplan for næringsutvikling 2026

- 4) Kommunene må bli mer effektive i næringslivssamarbeid, og arbeide for å styrke bostedsattraktiviteten gjennom blant annet kultur, reiseliv og lokalmat.

Gjennomgangen konkluderer med at Mosseregionen må prioritere en bred tilnærming til næringsutvikling i den kommende perioden³, og *prioritere* arbeidet med utvikling av næringsaktive kommuner²:

- Kommunene må forankre næringsutvikling bedre internt og se på fagfeltet som en kjerneoppgave på tvers av kommunale fagområder som f.eks. arealplanlegging og innkjøpsstrategi.
- Kommunene må bli bedre kjent med behovene til eget næringsliv og etablere arenaer hvor næringslivet deler utfordringer i møte med ledelse, politikere og administrasjon.

Resultatmålene/indikatorsystemet i operativ handlingsplan er utarbeidet i samarbeid med næringslivet og øvrige relevante aktører i regionen, og det er avgjørende for regionrådet å prioritere *felles mål* som alle aktørene kan stille seg bak³. For kommunene og regionrådet handler det om å gå fra ideer til handling og skape synlige resultater.

Alle tiltak skal gjennomføres på tvers av sektorer og i samarbeid mellom ulike aktører (f.eks. kommunen, næringslivet, landbruket, kultur, operative næringsaktører, by- og destinasjonsaktører, lokale møteplasser- og nettverksorganisasjoner, frivilligheten, NAV, utdanningsaktører, akademien, statlige og fylkeskommunale aktører, virkemiddelapparatet, NHO og KS).

Resultatmål - struktur

Hovedmål: Mosseregionen skal bli en av landets beste regioner på næringsutvikling.

Mål 1: Mosseregionen skal bli en offensiv tilrettelegger for næringslivet – og arbeide for å forankre næringsutvikling i hele forvaltningen på tvers av fagområder (ref. næringsaktive kommuner²):

Kommunene har flere funksjoner overfor næringslivet. På den ene siden lovpålagte oppgaver og en forvaltningsrolle. På den annen side er kommunene tilretteleggere, og en viktig rolle er å bidra til god utvikling i næringslivet. Tilretteleggingen kan skje gjennom arealer og infrastruktur. Videre er en rask og forutsigbar saksbehandling på byggesaker, reguleringsaker og vann og avløp avgjørende. Kommunene kjøper også produkter og tjenester fra det lokale næringslivet, og bidrar slik sett direkte til bedriftenes omsetning.

Offentlige anskaffelser er et viktig virkemiddel for å etablere et lokalt marked for næringslivet, og en høyere andel innovative offentlige anskaffelser gir næringslivet muligheten til å utvikle og tilby nye produkter og tjenester. Dette kan bidra til økt innovasjon og konkurranseevne hos våre bedrifter. Innpass i det regionale kommunale markedet åpner døren for utvikling og vekst, og øker sjansen for å lykkes utenlands. Næringsvekst hjemme gir dermed et godt grunnlag for eksport.

Regionens kommuner ønsker å ha en rolle som vertskap for næringslivet. I en slik rolle er det viktig at aktørene i næringslivet blir sett og hørt, at kommunen fremstår fremoverlent og profesjonell, og har et godt og regelmessig samarbeid med alle utviklingsaktørene. Både bedrifter og

Bransjene i region med høyest vekst i antall ansatte 2017 – 2024: Landbruk, overnatting, servering, andre tjenester, godstransport, agentur, engros, tele/IKT, teknisk/vitenskapelige tjenester og industri.

Kilde: Regional analyse, Telemarksforskning.

³ https://vista-analyse.no/site/assets/files/6935/va-rapport_2021-10_laerdommer_fra_gode_vertskommuner_for_naeringsutvikling.pdf

Utkast - Handlingsplan for næringsutvikling 2026

næringsforeninger, nabokommunene, fylkeskommunen, virkemiddelapparatet og academia spiller hver på sin måte viktige roller. Gjennom initiativ og samarbeid skal kommunene også ta en rolle som pådriver, gjennom samarbeidsprosjekter for å løse utfordringer på nye måter.

Delmål:

- Næringsutvikling skal forankres som en kjerneoppgave (ledelse, politikk og administrasjon).
- Ha fylkenes mest løsningsorienterte, effektive og forutsigbare saksbehandling overfor næringslivet.
- Bistå næringslivet i en bærekraftig omstilling, ta gode valg i enkeltsaker som balanserer vekst og vern, og prioritere arealer til næringslivet i sentrumsområdene.
- Prioritere lokalt næringsliv, og spesielt lokalt landbruk og lokale matprodusenter i offentlige anskaffelser, og utvikle nettverk for lokal matforsyning, samarbeid med Bondelaget og lokale leverandører.

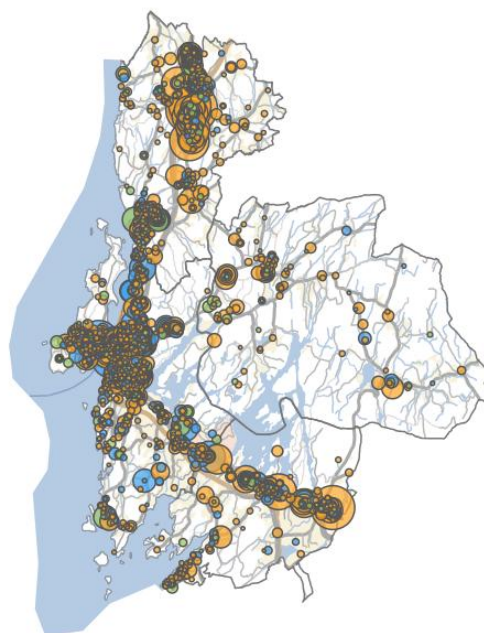
Tiltak 2026:

- Evaluere dagens arbeid med næringsutvikling og tilhørende organisering.
- Etablere en arena hvor politikere og administrasjon i kommunen og næringslivet møtes jevnlig, og hvor næringslivet får muligheten til å dele utfordringer.
- Kurs i næringsutvikling for ledelse, politikere og administrasjonen i kommunene.
- Opplæring i innovative offentlig anskaffelser og konkrete verktøy for å prioritere lokalt næringsliv.

Mål 2: Mosseregionen skal ha en levende by og kommuner med høy bostedsattraktivitet (levende og attraktive sentrumsområder²):

Den største veksten i Norge de senere tiår ligger i storbyområdene. Mosseregionen er den tredje høyest voksende regionen i Norge når det kommer til befolkning.⁴ En viktig faktor for næringsutvikling er bostedsattraktivitet. For næringslivet er tilgang på arbeidskraft i regionen avgjørende. Gode skoler, gode barnehager, levende sentrum og kulturliv, gode boområder og gode rekreasjonsområder er attraktivt for bosetting.

Fremtidens arbeidsliv er mer og mer kunnskapsdrevet, og de unge velger seg urbane liv. Dette fører til at byene er kraftsentrene i fremtidens næringsutvikling. En levende by er viktig for å gjøre kommunene attraktive, både for bedrifter og for attraktiv arbeidskraft. En byutvikling for fremtiden kan være et sentrum som kombinerer bolig, kontor og handel, levende gater og sosiale møteplasser.

Lønnskostnader privat næringsliv, Mosseregionen. 2024.

Kilde: Regional analyse, næringsmodulen, Telemarksforskning.

⁴ <https://regionalanalyse.no/rapport/11003/1/1>

Utkast - Handlingsplan for næringsutvikling 2026

Kultur er en magnet, og kultur bør defineres som næring. En satsing på sentrumsområdene (by og tettsteder) ivaretar balansen mellom vekst og vern.

Delmål:

- Byen og tettsteder skal bli motoren i regionens næringsssatsing.
- Kommunene skal samarbeides mer om å levere gode tjenester, god infrastruktur, samt sikres gode friluft- og rekreasjonsområder der det er relevant.
- Etablere lokal HUB for å gjøre sentrumsområdene til attraktive steder å starte selskap og arbeide for dagens og fremtidige innbyggere, basert på lokale konkurransefortrinn.
- Utvikle kulturnæringen til å bli en motor for næringsutvikling og attraksjon basert på fjordlandskap, historie og nærmiljøet i samarbeid med reiselivet, lokale matprodusenter og opplevelsesbasert næringsliv.

Tiltak 2026:

- Omdømmeprojekt (inkl. segmentanalyse, fakta om kommunene, synlighet).
- Utvikle og gjennomføre «Sommerjobb-festivalen».

Mål 3: Mosseregionen skal bidra til at næringslivet har tilgang til relevant arbeidskraft og at flere deltar i arbeidslivet (innovasjon og kompetanse²):

Regionen ønsker å tiltrekke seg innbyggere med kompetanse som svarer til næringslivets behov. Osloregionen kan betraktes som ett stort arbeidsmarked, men det er en klar fordel for kommunale inntekter og skatteevne at ansatte i private bedrifter bor i og har tilknytning til lokalsamfunnet.

En relativt lav andel av befolkningen har høyere utdanning⁴, og kommunene mangler for eksempel et universitet- eller høyskoletilbud som bidrar til at ungdom i alderen 19-25 år blir boende. Det ligger en klar utfordring i å støtte opp under prosesser for å øke kunnskapsintensiteten i næringslivet. Mange av bedriftene i regionen er globalt orientert, er det særlig viktig å bygge opp under prosesser som gir denne del av næringslivet enda større konkurransekraft.

En av regionens klare utfordringer er den store andelen unge uføre og lav arbeidsdeltakelse⁴. Kommunene skal gjennom sine tjenester redusere frafallet i videregående skole, og ha prosjekter som reduserer utenforskap og øker inkludering.

Delmål:

- Bidra til at allerede eksisterende tjenester reduserer frafallet i videregående skole, øker inkluderingen, øker arbeidsdeltakelsen og sikrer at realkompetanse kartlegges og utvikles til hver enkelt og næringslivets beste.
- Verdien av fagkompetanse synliggjøres og gjennom informasjon og innkjøp oppnå at flere får lærlingplass. Kommunene går selv foran som en aktiv lærebedrift.
- Utvikle befolkningens entreprenørielle tankegang gjennom videreutvikling av samarbeidet med Ungt Entreprenørskap, Etablerertjenesten og fasiliteter for gründerskap.
- Arbeidskraft med fagkompetanse og høyere utdanning søker seg til og blir i næringslivet i Mosseregionen, og kompetanse i regionen sikres ved at utdanningstilbud på høyskole- eller universitetsnivå tiltrekkes regionen og at fagskolen videreutvikles.

Tiltak 2026

Utkast - Handlingsplan for næringsutvikling 2026

- Styrker etablerertjenesten, samarbeidet med Ungt Entreprenørskap og utvikle lokal HUB.
- Tiltak for økt arbeidsdeltakelse – utarbeide oversikt over hva som gjøres i dag, bruke NAV og eksisterende tiltaksordninger.
- Etablere nettverk mellom Forsvaret på Rygge Flystasjon og lokale leverandører.

Gjennomføring, evaluering og rapportering

Administrasjonene i kommunene er ansvarlig for å utarbeide en årlig milepælsplan med tiltak, leveransetidspunkt og leveranser, ansvarsfordeling og nøkkeltall for å sikre måloppnåelse vedtatt i handlingsplanen. Handlingsplan har en årlig resultatrapportering til de folkevalgte organer, og det rapporteres på resultatmålene under.

Handlingsplan legges frem til behandling i november, og ses i sammenheng med budsjettbehandlingen i hver enkelt kommune.

- Resultatmål til hovedmålet:

- **Mossereregionens kommuner skal ha best samlet utvikling i NHOs kommune NM⁵ - definert som fremgang i antall plasser på rangeringen.** Nullpunktet er tallgrunnlaget for 2024, måles kommunene samlet mot øvrige regioner i Osloregionen.

Kommune	2023, total kommune NM	2024, total kommune NM
Moss	101	107
Vestby	30	27
Råde	88	175
Våler	183	160
Samlet		falt 67 plasser

Tabell 2: Total rangering kommune NM.

- **Mossereregionens kommuner har som mål å øke skatteinntektene per innbygger målt mot landsgjennomsnittet.** Måles med tallgrunnlag fra KS, per kommune og samlet⁶.

Kommune	2024, innbyggere	2024, skatteinntekt i 1000 kr	2024, skatteinntekt per innbygger	2024, skatteinntekt per innbygger mot landsgjennomsnittet
Moss	52 671	1 858 005	35 696	93 %
Vestby	19 974	696 944	35 754	93 %
Råde	7 873	263 399	33 414	87 %
Våler	6 176	186 248	30 309	79 %
Samlet	86 694	3 004 596	34 657	90 %

Tabell 3: Skatteinntekter per innbygger mot landsgjennomsnittet.

- **Mossereregionens kommuner har som mål at andelen sysselsatte skal og regionen samlet skal ha best fremgang i antall plasser blant øvrige regioner i Norge.** Nullnivået er 2024. Måles med årlig tallgrunnlag fra SSBs over innbyggere mellom 20 og 66 år som deltar i arbeidslivet⁷ og rangering etter tallgrunnlag fra Telemarksforskning (deltakelsen

⁵ <https://www.nho.no/tema/offentlig-sektor-og-naeringslivet/kommune-nm/>

⁶

<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.ks.no%2Fcontentassets%2Fc12b6630e51d43d1abee3ebe41780458%2Fskatteutjevning-des2024.xlsx&wdOrigin=BROWSELINK>

⁷ <https://www.ssb.no/statbank/table/11618/>

Utkast - Handlingsplan for næringsutvikling 2026

i arbeidslivet i regionen sammenliknet med andre regioner i Norge den siste tiårsperioden)⁸.

Kommune	2024, antall befolkning	2024, antall sysselsatt	andel i arbeid	2024, sysselsettingsandel i Norge
Moss	31123	23030	73,9 pst	269 av 357 kommuner
Vestby	11385	8986	78,9 pst	103 av 357 kommuner
Råde	4615	3476	75,3 pst	228 av 357 kommuner
Våler	3671	2849	77,6 pst	117 av 357 kommuner
Samlet	50794	38341	75,5 pst	61 av 73 regioner

Tabell 4: Deltakelse i arbeidslivet endring, sysselsettingsandel 20 - 66

- **Mosseregionens kommuner har som mål at verdiskapingen til næringslivet i regionen skal øke.** Tallgrunnlag er lønnskostnader til private bedrifter fra næringsmodulen Regional analyse næringsmodulen Telemarksforskning.

Kommune	2023, lønnskostnader privat sektor
Moss	8 783 903
Vestby	5 289 439
Råde	2 113 465
Våler	514 088
	16 639 111

Tabell 5: Lønnskostnadene til bedrifter lokalisert i regionen.

- Resultatmål til mål 1: Mosseregionen skal bli en offensiv tilrettelegger for næringslivet – og arbeide for å forankre næringsutvikling i hele forvaltningen på tvers av fagområder:

- Måles gjennom kvalitative intervjuer blant utvalgte aktører i lokalt næringsliv hvert 3. år. Den første ble gjennomført 2025. Den neste blir gjennomført i 2027.
- Samlet areal til verdiskaping skal øke. Omdisponering av dyrka og dyrkbar jord på 0 dekar. Måles gjennom omdisponering av dyrka og dyrkbar jord, samt fysisk nedbygd areal.
- Økning i antall nyetablerte bedrifter lokalisert i regionen. Måles med tall fra SSB.

Kommune	2024, omdisponering av dyrka og dyrkbar jord	2024, fysisk nedbygd areal	2024, nyetablering bedrifter
Moss	0	8,27	535
Vestby	52	5,18	245
Råde	0	2,99	75
Våler	1	2,62	63

Tabell 6: Omdisponering av dyrka og dyrkbar jord (SSB, tabell 07903 og 11776 og 10781), nyetablerte bedrifter lokalisert i regionen SSB.

⁸ <https://regionalanalyse.no/rapport/12035/2/3> (kap. 2.3.2)

Utkast - Handlingsplan for næringsutvikling 2026

- Resultatmål til mål 2: Mosseregionen skal ha en levende by og kommuner med høy bostedsattraktivitet:

- Økning i andelen personer med høyere utdanning og antall personer med fagutdanning. Måles med tall fra SSB og kommuneprofilen.
- Økning i bostedsattraktiviteten. Måles med tall definert i Regional analyse, Telemarksforskning.

Kommune	2024, andel personer med høyere utdanning	2024, antall personer med fagutdanning (videregående og fagskole)	2024, bostedsattraktivitet pst.
Moss	34,1	17175	0,1 pst.
Vestby	37,0	6298	0,4 pst.
Råde	29,5	2916	-0,4 pst
Våler	27,2	2209	-0,9 pst.
Samlet		28598	0,1 pst.

Tabell 7: Netto tilflytting av personer med høyere utdanning, bostedsattraktivitet regional analyse Telemarksforskning.

- Resultatmål til mål 3: Mosseregionen skal bidra til at næringslivet har tilgang til relevant arbeidskraft og at flere deltar i arbeidslivet:

- Måles gjennom kommunenes utvikling i NHOs kommune-NM under de to kategoriene kompetanse og arbeidsmarked.
- Nedgang i arbeidsstyrkestatus som arbeidsledige, arbeidsmarkedstiltak og arbeidsavklaringspenger/uføretrygd 20 – 66 år⁹. Måles med tall fra SSB, tabell 13563 (Tilknytning til arbeid, utdanning og velferdsordninger).

Kommune	2024, kompetanse	2024, arbeidsmarked	2024, Arbeidsstyrkestatus arbeidsledige, arbeidsmarkedstiltak, arbeidsavklaring/uføretrygd og alderspensjon 20 – 66 år, antall
Moss	185	259	5586
Vestby	270	108	1558
Råde	253	214	730
Våler	340	331	573

Tabell 8: Rangering kommune-NM kompetanse og arbeidsmarked. Personer utenfor arbeid 20 – 66 år.

⁹ [13563: Kommunefordelt arbeidsstyrkestatus \(inkl. NEET\) for personer 15 år og eldre, etter region, prioritert arbeidsstyrkestatus, alder, statistikkvariabel, år og innvandringskategori. Statistikkbanken](#)